

مهدی صاحب الزمان (عجل الله تعالی فرجه) در کلام امیرمؤمنان (علیه السلام)

جواد خرمی - قسمت اول -

بشریت سالهاست که در انتظاری بس بزرگ و نجاتی نهایی بی قرار است. توده های عظیم انسانی هر کدام به فراخور حال و مجال دین و فرهنگ و آگاهی خویش در انتظار اصلاحگر توانمند و بزرگ جهانی به سر می برند. در این میان، انبیاء و امامان معصوم علیهم السلام بیش از دیگران از مهدویت، انتظار، شرائط آن، ظهور و علائم آن، دوران سخت غیبت، دوران ظهور، رهاورد آن، و... سخن گفته اند. از جمله امیر مؤمنان علیه السلام به صورتهای مختلفی از آن یار سفر کرده یاد نموده و در برخی جملات از ویژگیهای حکومت جهانی آن حضرت و رهاورد آن سخن گفته است.

آنچه پیش رو دارید، نگاهی است به مسئله مهدویت و سیمای حضرت مهدی علیه السلام در کلمات گهربار امیر مؤمنان علی علیه السلام.

الف. اشتیاق به رؤیت مهدی علیه السلام

خضر بیابان عشق تشنه گفتار اوست

یوسف کنعان عشق، بنده رخسار اوست

کیست سلیمان عشق بر در او یک فقیر(1)

موسی عمران عشق طالب دیدار اوست

علی علیه السلام آنجا که سخن از مهدی علیه السلام به میان می آید، به سینه خود اشاره کرده و آهی کشیده، می فرماید: "شَوْقًا إِلَى رُؤْيَيْهِ؛ (2) چه قدر به دیدار او مشتاقم!" و در نهج البلاغه می فرماید: "أَلَا بِأَبِي وَ أُمِّي مِنْ عِدَّةِ أَسْمَائِهِمْ فِي السَّمَاءِ مَعْرُوفَةٌ وَ فِي الْأَرْضِ مَجْهُولَةٌ؛ (3) آگاه باشید! آنان که پدر و مادرم فدایشان باد، از کسانی هستند که نام آنها در آسمان معروف و در زمین ناشناخته است."

امیر مؤمنان علیه السلام در مورد صفات ظاهری آن حضرت نیز می فرماید: "هُوَ شَابٌّ مَرْبُوعٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الشَّعْرِ يَسِيلُ شَعْرُهُ عَلَى مَنْكَبَيْهِ وَ نُورٌ وَجْهِهِ يَغْلُو سَوَادَ لَحْيَتِهِ وَ رَأْسُهُ بِأَبِي ابْنُ خَيْرَةٍ"

الإِمَاء؛(4) او جوانی چهار شانه، نیکو صورت و نیکو موی می باشد که موی او بر شانه هایش فرو ریخته و درخشندگی چهره اش، سیاهی موی محاسن و سر او را تحت الشعاع قرار می دهد. پدرم فدای او باد که فرزند بهترین بانوان است."

بسکه شبها گهر اشك بدامانم کرد

دیده در هجر تو شرمنده هجرانم کرد

آن تنك حوصله رسوای گلستانم کرد

شمه ای از گل روی تو به بلبل گفتم

آنقدر سوخت که از گفته پشیمانم کرد

گوشه ای از غم هجران تو گفتم با شمع

آن حضرت در سخن دیگری در نهج البلاغه امام زمان علیه السلام را این گونه می ستاید: "اللَّهُمَّ بَلَى لَا تَخْلُو الْأَرْضُ مِنْ قَائِمٍ لِلَّهِ بِحُجَّةٍ إِمَّا ظَاهِرًا مَشْهُورًا وَ إِمَّا خَائِفًا مَعْمُورًا؛(5) آری خداوند! زمین هیچ گاه از حجت الهی خالی نیست که برای خدا [با برهان روشن] قیام کند. [آن حجت و امام] یا ظاهر و مشهور و یا ترسان و مستور است." و در همانجا می فرماید: "به خدا سوگند که تعدادشان اندك است، ولی نزد خداوند بزرگ مقدارند؛ [چرا] که خداوند بزرگ به وسیله آنان حجتها و نشانه های خود را نگاه می دارد تا به کسانی که همانندشان هستند، بسپارند...؛ آنان که دانش و نور حقیقت بینی بر قلبشان تابیده و روح یقین را دریافته اند که با آنچه خوشگذرانها دشوار می شمردند و با آنچه ناآگاهان از آن هراس داشتند، انس گرفتند. در دنیا با بدنهایی زندگی می کنند که ارواحشان به جهان بالا پیوند خورده است. آنان جانشینان خدا در زمین و دعوت کنندگان مردم به دین خدایند." آن گاه فرمود: "آه آه شَوْقًا إِلَى رُؤْيَيْهِمْ؛(6) آه آه! چه قدر مشتاق دیدارشان هستم."

بجز یاد تو همرز دلم نیست

به هر جا می رسم جای تو خالیست

مخصوصاً دوران ظهور آن حضرت و استقرار حکومت عادلانه او که جمال و کمال، دولت و صولت گرد هم آمده، سخت مورد اشتیاق امیرمؤمنان بوده است؛ لذا فرمود: "یا شَوْقَاهُ إِلَى رُؤْيَيْهِمْ فِي حَالِ ظُهُورِ

دَوْلَتِهِمْ؛(7) چقدر مشتاق دیدار آنها هستم، در آن زمان که در ظهور دولتشان به سر می برند!"

ب. تداوم امامت با دوازده نفر

از جمله مسائلی که امیر مؤمنان علیه السلام با بیانه‌های مختلف به آن توجه داده، این امر است که هیچ گاه زمین خالی از حجت نیست و این حجت‌ها مجموعاً دوازده نفرند. در نتیجه، امامت در تمام ادوار تا دوران ظهور مهدی موعود علیه السلام ادامه دارد.

آن حضرت در کلامی فرمود: "اللَّهُمَّ بَلَى لَنْ تَخْلُو الْأَرْضُ مِنْ قَائِمٍ بِحُجَّةٍ لَنَا تَبْطَلُ حُجُّ اللَّهِ وَبَيِّنَاتُهُ؛(8)

آری خدایا! زمین خالی از قیام کننده به حجت الهی نمی ماند تا اینکه حجت‌ها و دلائل روشن الهی باطل

نشود." این مضمون به صورتهای متعددی از مولا امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است.(9)

در جای دیگر مشخص فرمود که این حجت‌های الهی دوازده نفرند: "يَكُونُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ بَعْدَ نَبِيِّهَا اثْنَا عَشَرَ

إِمَامًا عَدْلًا لَا يَضُرُّهُمْ خِلَافٌ مَنْ خَالَفَ عَلَيْهِمْ؛(10) برای این امت دوازده امام عادل پس از پیامبرش

وجود دارد که مخالفت مخالفین ضرری به آنان نمی رساند".

و در بیان دیگر فرمود: "يَا هَارُونِي لِمَحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بَعْدَهُ اثْنَا عَشَرَ إِمَامًا عَدْلًا لَا يَضُرُّهُمْ خِذْلَانُ

مَنْ خَذَلَهُمْ؛(11) ای هارونی! پس از محمد صلی الله علیه وآله دوازده امام عادل خواهد بود که تلاش خوار

کنندگان به آنها ضرری نرساند".

و آن گاه روشن نمود که این دوازده نفر از قریش و از نسل هاشم هستند: "إِنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ قُرَيْشٍ غُرِسُوا فِي

هَذَا الْبَطْنِ مِنْ هَاشِمٍ لَا تَصْلُحُ عَلَى سِوَاهُمْ وَ لَا تَصْلُحُ الْوَلَاةُ مِنْ غَيْرِهِمْ؛(12) همانا امامان همه از قریش

می باشند که [درخت آنها را در خاندان بنی هاشم کاشته اند. مقام ولایت و امامت در خور دیگران نیست

و دیگر مدعیان [زمامداری] شایستگی آن را ندارند".

این موضوع در منابع اهل سنت نیز آمده(13) که جانشینان پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله دوازده نفرند

و همه از بنی هاشم اند. سلیمان قندوزی می گوید: "مقصود از دوازده خلیفه همان امامان دوازده گانه شیعه است؛ زیرا نمی توان احادیث را بر خلفاء راشدین تطبیق کرد؛ چون تعداد آنان کمتر از دوازده است و نمی توان بر حاکمان اموی منطبق کرد؛ چون بیش از دوازده نفر بودند و غالب آنها عناصری ظالم و ستمگر بوده اند. گذشته از این، آنها از دودمان هاشم نبودند و از تیره امیه بودند و همین طور به خلفاء عباسی نمی توان تفسیر کرد؛ چون تعداد آنها نیز بیش از دوازده نفر است و افزون بر آن پیوسته با نزدیکان پیامبر در جنگ و ستیز بوده اند؛ لذا راهی جز این نیست که بگوییم: همان امامان دوازده گانه شیعه مقصود است." (14)

أَمَّا عَلَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَسْئَلَهُ رَأَىٰ فِي هَذِهِ مَسْئَلَةٍ مِّنْ أَسْئَلَةٍ مَّا تَلَا فِي مَثَلِ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَمَثَلِ نُجُومِ السَّمَاءِ إِذَا خَوَىٰ نَجْمٌ طَلَعَ نَجْمٌ؛ (15) بیدار باشید! مَثَلِ آلِ مُحَمَّدِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ چنانست که ستارگان آسمان است که اگر ستاره ای غروب کند، ستاره دیگر طلوع خواهد کرد... .

و در جای دیگر به ابن عباس فرمود: "إِنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي كُلِّ سَنَةٍ وَ إِنَّهُ يُنْزَلُ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ أَمْرُ السَّنَةِ وَ لِذَلِكَ الْأَمْرُ وَ لَا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ مَنْ هُمْ قَالَ أَنَا وَ أَحَدَ عَشَرَ مِنْ صُلْبِي أَيْمَةً مُحَدَّثُونَ؛ (16) به راستی شب قدر در هر سالی هست و در آن شب تقدیرات آن سال نازل می شود و برای آن امر والیانی پس از رسول خداصلی الله علیه وآله وجود دارد. ابن عباس عرض کرد: آنان چه کسانی هستند؟ فرمود: من و یازده تن از صُلب من که امامان محدث هستند." در روایت دیگر می خوانیم که "از علی علیه السلام درباره سخن رسول خداصلی الله علیه وآله که فرموده بود: من بین شما دو شیء گرانبها می گذارم: قرآن و عترتم. سؤال شد که عترت کیست؟ حضرت فرمود: من، حسن، حسین و امام های نه گانه از فرزندان حسین علیه السلام که نهمی آنها مهدی و قائم آنان می باشد. اینان از قرآن، کتاب خدا، جدا نمی گردند تا در حوض کوثر بر رسول خداصلی الله علیه وآله وارد شوند." (17)

ج. غیبت حیرت زا

سالها قبل از تولد حضرت مهدی علیه السلام امیر بیان علی علیه السلام خبر از غیبت طولانی و حیرت زای آن محبوب دلها داده و این حادثه تلخ را برای همراهان و آیندگان بیان نموده و شدت و نهایت نگرانی و ناراحتی خود را از آن بیان نموده است .

اصبغ بن نباته گوید: بر امیر مؤمنان وارد شدم و دیدم [ناراحت و] در اندیشه فرو رفته و با انگشت بر زمین خط می کشد. گفتم: ای امیر المؤمنین! چرا شما را اندیشناك [و اندوهناك] می بینم و چرا بر زمین خط می کشید؟ آیا به زمین و خلافت در آن رغبتی دارید؟ فرمود: "لَا وَ اللَّهُ مَا رَغِبْتُ فِيهَا وَ لَا فِي الدُّنْيَا يَوْمًا قَطُّ وَ لَكِنْ فَكَرْتُ فِي مَوْلُودٍ يَكُونُ مِنْ ظَهْرِي الْحَادِي عَشَرَ مِنْ وَلَدِي هُوَ الْمَهْدِيُّ يَمْلُؤُهَا عَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا تَكُونُ لَهُ حَيْرَةٌ وَ غَيْبَةٌ يَضِلُّ فِيهَا أَقْوَامٌ وَ يَهْتَدِي فِيهَا آخَرُونَ؛ (18) نه به خدا! به زمین و دنیا هرگز رغبتی نداشته ام ولیکن درباره مولودی اندیشه می کنم که از نسل من و یازدهمین فرزند من است. او مهدی علیه السلام است که زمین را پر از عدل و داد می سازد، همان گونه که پر از ظلم و جور شده باشد. او را حیرت و غیبتی است [که مردم نسبت به او پیدا می کنند و] اقوامی در آن گمراه می شوند و اقوام دیگر در آن هدایت می یابند".

اصبغ بن نباته می گوید: "گفتم: ای امیر مؤمنان! چنین چیزی واقع خواهد شد؟ فرمود: آری، همان گونه که او آفریده شده [دارای غیبت نیز خواهد بود] و تو را نرسد که به این مسئله علم پیدا کنی. ای اصبغ! آنها بهترین این امت به همراه نیکان این عترت خواهند بود. گفتم: بعد از آن چه خواهد شد؟ فرمود: سپس خداوند هر چه بخواهد انجام می دهد...". (19)

در روایت دیگر می خوانیم، اصبغ بن نباته می گوید: "أَنَّهُ ذَكَرَ الْقَائِمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ أَمَّا لَيْغِبَنَّ حَتَّى يَقُولَ الْجَاهِلُ مَا لِلَّهِ فِي آلِ مُحَمَّدٍ حَاجَةٌ؛ (20) امیر مؤمنان علیه السلام از قائم علیه السلام یاد کرد و فرمود: او حتماً غایب خواهد شد؛ غیبتی که جاهل [به راز غیبت] گوید: خداوند را در آل محمدصلی الله

علیه وآله حاجتی نیست".

و در جای دیگر فرمود: "لِلْقَائِمِ مِنَّا غَيْبَةٌ أَمَدُهَا طَوِيلٌ كَأَنِّي بِالشَّيْعَةِ يَجُولُونَ جَوْلَانِ النَّعَمِ فِي غَيْبَتِهِ يَطْلُبُونَ الْمَرْعَى فَلَا يَجِدُونَهُ...؛(21) برای قائم ما غیبتی است که مدتش طولانی است. گویی شیعه را در دوران غیبت او می بینم که سرگردان اند، مانند جولان چهار پایان؛ چراگاه را می جویند، ولی آن را نمی یابند". ...

نشان از ردّ پاهایت ندارد

دلم آگاهی از جایت ندارد

کسی تاب تماشایت ندارد

در این دنیای ما، می دانم ای دوست

همین مضمون در روایات متعدد به طرق مختلف نقل شده است.(22)

در نهج البلاغه هم می خوانیم: "فِي سُنَّةِ عَنِ النَّاسِ لَا يَنْصِرُ الْقَائِفُ أَثَرَهُ وَ لَوْ تَابَعَ نَظَرَهُ؛(23) حضرت مهدی علیه السلام سالهای طولانی [و در پنهانی از مردم به سر می برد؛ آن چنان که اثر شناس، اثر قدمش را نمی یابد؛ گر چه در یافتن اثر [و نشانه ها] تلاش فراوانی نماید".

د. پیروزمندان دوران سخت غیبت

دوران غیبت کبری دوران سخت و امتحان طاقت فرسایی است که مردودهای فراوانی خواهد داشت؛ هر چند قبول شدگان سخت کوشی نیز دارد.

اما چه کسانی در این دوران سخت و دشوار پیروز از امتحان بیرون می آیند؟ علی علیه السلام اوصاف آنها را این گونه معرفی می کند :

1. ثابت قدمان راه الهی

مولا می فرماید: "أَلَا فَمَنْ ثَبَّتَ مِنْهُمْ عَلَى دِينِهِ [و] لَمْ يَفْسُقْ قَلْبُهُ لَطُولِ أَمَدِ غَيْبَةِ إِمَامِهِ فَهُوَ مَعِيَ فِي دَرَجَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛(24) هر که در آن دوران در دینش استوار باشد و قلبش به واسطه طول غیبت امامش سخت

و قسی نشود، او در روز قیامت هم درجه من است".

2. مخلصان

آن حضرت فرمود: "وَ لَكِنْ بَعْدَ غَيْبَةٍ وَ حَيْرَةٍ فَلَا يَثْبُتُ فِيهَا عَلَى دِينِهِ إِلَّا الْمُخْلِصُونَ الْمُبَاشِرُونَ لِرُوحِ الْيَقِينِ الَّذِينَ أَخَذَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِيثَاقَهُمْ بِوَلَايَتِنَا وَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَ أَيْدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ؛ (25) [ظهور مهدی واقع می شود] و لکن پس از غیبت و حیرتی که جز مخلصین کسی در آن استوار نمی ماند؛ کسانی که دارای روح یقین هستند و خداوند پیمان ولایت ما را از آنها گرفته و ایمان را در قلوبشان نگاشته و آنان را به واسطه روحی از جانب خود مؤید داشته است".

از زبان منتظرانش باید گفت:

تا دیدن یار منتظر خواهم ماند

تا فصل بهار منتظر خواهم ماند

بر چوبه دار منتظر خواهم ماند

در غیبت تو اگر مرا دار زنند

هـ . فضیلت انتظار

از مسائلی که باعث پیروزی و ثبات قدم در دوران غیبت کبری می شود و در کلام امیر بیان علی علیه السلام به آن توجه شده، فضیلت انتظار است؛ البته انتظار سازنده و فضیلت ساز، نه ویرانگر و ناامید کننده .

انتظار سازنده، یعنی خود را برای دوران ظهور آماده کردن و با هر کجی و گناه در خود و دیگران مبارزه نمودن. انتظار، یعنی ایجاد لیاقت برای دیدار و پیشواز امام خویش که به وسعت هستی نورانیت و روشنایی دارد و انتظار، یعنی آماده شدن برای جامعه عدل مهدوی که به دور از هر گونه ظلم و ستمگری است. به این جهت، علی علیه السلام از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده است که

فرمود: "أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ أَنْتَظَرُ الْفَرَجَ؛ (26) برترین عبادت انتظار کشیدن برای فرج [و ظهور مهدی علیه السلام] است."

و. نقش امام غایب در هدایت مردم

حضرت حجت علیه السلام همچون خورشیدی پشت ابر، شعاعهای معنوی و هدایتی خویش را متوجه مردم و شیعیان خود می سازد و هرگز آنها را رها نکرده، تنها نخواهد گذاشت.

امیر مؤمنان علیه السلام در این زمینه می فرماید: "اللَّهُمَّ إِنَّهُ لَا بُدَّ لِأَرْضِكَ مِنْ حُجَّةٍ لَكَ عَلَى خَلْقِكَ يَهْدِيهِمْ إِلَى دِينِكَ وَ يَعْلَمُهُمْ عِلْمَكَ لِنَلَّا تَبْطُلَ حُجَّتُكَ وَ لَا يَضِلَّ اتِّبَاعُ أَوْلِيَانِكَ بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ بِهِ إِمَّا ظَاهِرٍ أَوْ مُتَرَقِّبٍ أَوْ مُكْتَتِمٍ أَوْ مُتَرَقِّبٍ إِنَّ غَايَبَ عَنِ النَّاسِ شَخْصُهُ فِي حَالِ هِدَايَتِهِمْ فَإِنَّ عِلْمَهُ وَ آدَابَهُ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ مُنْبَتَةٌ فَهُمْ بِهَا عَامِلُونَ؛ (27) بار خدایا! ناگزیر باید در زمین تو حجتی از تو برای خلائق باشد تا ایشان را به دین تو هدایت کند و علم تو را به آنها بیاموزد تا حجت تو باطل نشود و پیروان اولیاء تو پس از هدایت گمراه نشوند. این حجت، یا آشکار است، ولی مطاع نیست و یا آنکه پنهان است و یا منتظر [ظهور]. اگر چه شخص او در حالی که مردم را هدایت می کند، غایب باشد، اما علم و آداب او در قلوب مؤمنین ثبت است و بدان عمل می کنند."

ز. راز غیبت امام زمان علیه السلام

درباره راز غیبت، اموری در روایات ذکر شده است همچون: امتحان امت، آماده شدن مردم و جهان برای قیام جهانی، محفوظ ماندن حضرت از شر دشمنان، و ... امیر مؤمنان علیه السلام راز غیبت را در این می داند که بیعتی از ظالمان بر دوش او نباشد؛ چنان که امامان دیگر در برخی موارد مجبور شدند به ظاهر بیعت با ظالمان را بپذیرا شوند.

علی علیه السلام فرمود: "إِنَّ الْقَائِمَ مِنَّا إِذَا قَامَ لَمْ يَكُنْ لِأَحَدٍ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ فَلِذَلِكَ تَخْفَى وَلَا دَنُئُهُ وَ يَغِيبُ

شَخْصُهُ؛(28) هنگامی که قائم ما قیام کند، بیعت احدی بر گردن او نیست و به این دلیل است که ولادتش پنهان است و شخص او [از دیده ها] غایب می باشد".

ح. غربت و تنهایی مهدی علیه السلام

جذبه های دنیوی و کشش نفسانی، همیشه انسانها را به این وا داشته که به سمت دنیا طلبان سوق پیدا کنند و در نتیجه، مردان الهی و رهبران دینی کمتر طرفدار داشته باشند و نوعاً در غربت و تنهایی به سر برند. انبیاء و امامان معصوم علیهم السلام هر کدام در برهه ای از زمان این تجربه تلخ را داشته اند، از جمله امام زمان علیه السلام این تنهایی و غربت را در دوران غیبت کبری تحمل می کند. علی علیه السلام در این زمینه فرمود: "صَاحِبُ هَذَا الْأَمْرِ الشَّرِیْذُ الطَّرِیْذُ الْفَرِیْذُ الْوَحِیْدُ؛(29) صاحب این امر، آواره، رانده، تَنک و تنهاست".

ای شکوفایی هر گل ز شکوفایی تو	نبود هیچ گل ناز به زیبایی تو
مهدی فاطمه ای مونس تنهایی من	اشک ریزم به خدا از غم تنهایی تو
چه شود گر به گدا اذن تماشا بدهی	تا ببینم رخ زیبا و تماشایی تو

پی نوشت ها:

- (1) مرحوم شیخ حسین اصفهانی (کمپانی).
- (2) بحار الانوار، ج 51، ص 115، ذیل روایت 13.
- (3) نهج البلاغة، محمد دشتی، خطبه 187، ص 368.
- (4) بحار الانوار، ج 51، ص 36، ح 6

- (5) نهج البلاغة، حكمت 147 .
- (6) همان .
- (7) الكافي، ج 1، ص 235، ح 3.
- (8) نهج البلاغة، حكمت 147.
- 9 كمال الدين، ص 543، 545، 546، 547، 562.
- (10) همان، ص 55 .
- (11) همان، ص 558، ح 7 .
- (12) نهج البلاغة، خطبه 144، ص 264 .
- (13) بحوث في الممل و النحل، سبحاني، ج 6، صص 58 - 61 .
- (14) ينابيع المودة، ، ص 446، با تلخيص.
- (15) نهج البلاغة، خطبه 100، ص 186 .
- (16) كمال الدين، ص 566، ح 19 .
- (17) معاني الاخبار، صدوق، ص 95 .
- (18) كمال الدين، ج 1، صص 538 - 539 .
- (19) همان، ص 539 .
- (20) بحار الانوار، ج 51، ص 119، ح 19 .
- (21) همان، ص 109، ح 1 .
- (22) كمال الدين، ج 1، ص 563، ح 12؛ ص 564، ح 15؛ ص 565، ح 17.
- (23) نهج البلاغة، خطبه 150، ص 274 .

(24) کمال الدین، ج 1، صص 563 - 564، ح 14 .

(25) همان، ص 565، ح 16 .

(26) همان، ص 537، ح 6.

(27) همان، ص 562، ح 11 .

(28) همان، ص 564، ذیل حدیث 14.

(29) همان، ص 563. //

منبع : مبلغان، شماره 82

مهدی صاحب الزمان علیه السلام در کلام امیرمؤمنان علیه السلام (2)

قسمت دوم - جواد خرمی

ظهور نزدیک است

از نکات بسیار مهم در مورد حضرت مهدی علیه السلام این است که امیر مؤمنان علی علیه السلام ظهور و قیام آن حضرت را نزدیک دانسته است؛ بشارتی که روح تازه در کالبد خسته دلان دوران غیبت می دهد و باعث می شود رنج دوری از حضرت و فتنه ها و فسادهای آخر الزمان را با شهد شیرین یاد ظهور و نزدیک بودن آن تحمل کنند .

علی علیه السلام فرمود: «وَمَا أَقْرَبَ الْيَوْمَ مِنْ تَبَاشِيرِ غَدٍ يَا قَوْمِ هَذَا إِبَانُ وُرُودِ كُلِّ مَوْعُودٍ وَ دُنُوٌّ مِنْ طَلْعَةِ مَا لَا تَعْرِفُونَ؛ و چه نزدیک است امروز ما به فردایی که سپیده آن آشکار شد! ای مردم! اینک ما در

آستانه تحقق وعده های داده شده [برای دوران ظهور] و نزدیکی طلوع آن چیزهایی که شما نمی شناسید

قرار داریم.»

وعده دیدار نزدیک است یاران مژده بادروز وصلش می رسد ایام هجران می رود

آینده روشن در حکومت

از امتیازات بزرگ تشیع، داشتن آینده ای روشن و امیدبخش است که توسط عدل گستر جهان ایجاد خواهد

شد. بشارت به چنین آینده ای را تک تک امامان معصوم علیهم السلام داده اند. در رأس آنها امیر بیان

علی علیه السلام است که می فرماید :

«أَلَا وَ إِنَّ مَنْ أَدْرَكَهَا مِنَّا يَسْرَى فِيهَا بِسِرَاجٍ مُنِيرٍ وَ يَخْذُو فِيهَا عَلَى مِثَالِ الصَّالِحِينَ لِيُخَلَّ فِيهَا رَبُّقًا وَ يُعْتَقَ

فِيهَا رِقًّا... ثُمَّ لِيُشْحَذَنَّ فِيهَا قَوْمٌ شَهِدَ الْقَيْنَ النَّصْلَ تُجْلَى بِالنَّزِيلِ أَبْصَارُهُمْ وَيُرْمَى بِاَلْتَّفْسِيرِ فِي مَسَامِعِهِمْ وَ

يُغَبِّقُونَ كَأْسَ الْحِكْمَةِ بَعْدَ الصَّبُوحِ؛ بیدار باشید! آن کس از ما (مهدی علیه السلام) که فتنه های آینده را

دریابد، با چراغی روشنگر در آن گام می نهد و بر همان سیره و روش پاکان [و پیامبر صلی الله علیه و

آله و امامان علیهم السلام] رفتار می کند تا گره ها را بگشاید و بردگان [و ملت های اسیر] را آزاد سازد...

سپس [بعد از غیبت طولانی او] گروهی برای درهم کوبیدن فتنه ها آماده می گردند و چونان شمشیر

صیقل می خورند، دیده هاشان با قرآن روشنایی می گیرد و در گوشه اشان تفسیر قرآن طنین می اندازد و

بعد از خوردنی صبح، جامه های حکمت سر می کشند.»

در جای دیگر می فرماید: «لَتُعْطِفَنَّ الدُّنْيَا عَلَيْنَا بَعْدَ شِمَاسِهَا عَطْفَ الضَّرُوسِ عَلَى وَلَدِهَا وَ تَلَا عَقِيبَ ذَلِكَ

" وَ نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ"؛ و دنیا پس از

سرکشی به ما [در زمان ظهور مهدی علیه السلام] روی می کند؛ چونان شتر مادّه بد خو که به بچه خود

مهربان گردد. پس این آیه را تلاوت کرد: «و اراده کردیم که بر مستضعفین زمین منت گذارده، آنان را امامان و وارثان [حکومتها] گردانیم.»

غم مخور ایام هجران رو به پایان می رود	این خماری از سر ما می گساران می رود
پرده را از روی ماه خویش بالا می زند	غمزه را سر می دهد غم از دل و جان می رود
بلبل اندر شاخسار گل هویدا می شود	زاغ با صد شرمساری از گلستان می رود
محفل از نور رخ او نور افشان می شود	هر چه غیر از ذکر یار از یاد رندان می رود

رهاورد حکومت امام زمان علیه السلام

آنچه تمام بشریت، به ویژه مستضعفان جهان به آن چشم دوخته اند و در آرزوی تحقق آن به سر می برند، رهاوردهای دوران ظهور و حکومت مصلح جهانی است و امتیاز مهم مکتب اسلام، مخصوصاً تشیع از دیگران این است که این رهاوردها را به صورت مشخص و دقیق بیان کرده است تا بشریت برای تحقق و فرا رسیدن چنین دورانی بیشتر تلاش کند. این دستاوردها به صورت گسترده و دقیق در کلمات رسول خدا صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام بیان شده است. آنچه در اینجا مطرح می شود بیان امیر مؤمنان علیه السلام و کلمات آن حضرت در این زمینه است :

1. تجدید حیات قرآن و سنت

از مهم ترین رهاوردهای نظام مهدوی این است که به ساختن انسان بیشتر توجه می شود و آثار بعدی نیز بر همین پایه استوار است .

علی علیه السلام در این باره فرمود: «يُعْطِى الْهُدَى عَلَى الْهُدَى إِذَا عَطَفُوا الْهُدَى عَلَى الْهُدَى وَ يَعْطِفُ الرَّأْيَ عَلَى الْقُرْآنِ إِذَا عَطَفُوا الْقُرْآنَ عَلَى الرَّأْيِ؛ او (حضرت مهدی علیه السلام) خواسته ها را تابع

هدایت می کند، هنگامی که مردم هدایت را تابع هوسهای خویش قرار می دهند. و در حالی که [به نام تفسیر] نظریه [های گوناگون] خود را بر قرآن تحمیل می کنند، او نظریه و اندیشه را پیرو قرآن می سازد».

یقیناً اصولگرایی بدون زنده شدن تعالیم اصلی قرآن و سنت ممکن نیست. به این جهت، در دوران امام زمان علیه السلام قرآن و سنت احیاء می شود. حضرت علی علیه السلام در این باره فرمود: «و يُحْيِي مَيِّتَ الْكِتَابِ وَ السُّنَّةِ؛ [مهدی علیه السلام] کتاب [خدا] و سنت [پیامبر] را [که تا آن روز متروک مانده است]، زنده می کند.»

2. عدالت فراگیر

از مهم ترین و اصلی ترین رهاوردهای حکومت جهانی مهدی علیه السلام که آرزوی تمامی انسانها بوده، استقرار عدالت جهانی و گسترده است که در روایات متواتر نیز به عنوان مهم ترین دستاورد قیام آن حضرت ذکر شده است که: «الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا؛ [مهدی علیه السلام] کسی است که زمین را پر از عدل و داد می کند.» و علی علیه السلام هم می فرماید: «فَيُرِيكُمْ كَيْفَ عَدْلُ السَّيِّرَةِ؛ پس او (مهدی علیه السلام) روش عادلانه [در حکومت حق] را به شما می نمایاند.»

3. مجازات فاسدان و عزل کارگزاران ناسالم

قطعا برای برپایی حکومت عدل، جلوگیری از فساد مفسدان و تخلف متخلفان، لازم و ضروری است که برخی از کارگزاران فاسد مجازات شوند و ناسالمان عزل گردند.

امام علی علیه السلام درباره عزل کارگزاران ناسالم فرمود: «لَيُنْزَعَنَّ عَنْكُمْ قُضَاةَ السَّوِّءِ.... وَ لَيُعْزَلَنَّ عَنْكُمْ أُمَرَاءُ الْجَوْرِ وَ لَيُطَهَّرَنَّ الْأَرْضُ مِنْ كُلِّ غَاشٍّ وَ لَيَعْمَلَنَّ بِالْعَدْلِ؛ به راستی او (مهدی) قاضیان زشت

کردار را برکنار می کند و حکمرانان ستمگر را بر می دارد و زمین را از هر ستمگری پاکیزه می کند و خود به عدالت رفتار می نماید.»

4. آزادی و آزادی

از دیگر رهاوردهای دوران ظهور و حکومت عادلانه مهدی علیه السلام آزادی انسانها از بردگی و ستمگری است. بشری که در طول تاریخ ستمها و ظلمها، آزادی واقعی او را سلب کرده و او را به بردگی و بندگی کشیده است، در آن دوران به آزادی مشروع و دلخواه خود خواهد رسید.

علی علیه السلام در این باره فرمود: «لِيَحُلَّ فِيهَا رِبْقاً وَ يُعْتَقَ فِيهَا رِقّاً؛ [مهدی علیه السلام بر سیره صالحان رفتار می کند] تا گره ها را بگشاید و بردگان [و ملت های اسیر و رنج دیده و ستم کشیده] را آزاد سازد.»

5. وحدت واقعی

با توسعه عدالت اجتماعی در زیر سایه قرآن و سنت محمدی و فراهم شدن زمینه آزادی واقعی و بر چیده شدن تبعیضها، خود به خود جامعه به سوی وحدت و اتحاد قدم بر خواهد داشت.

امیر مؤمنان علی علیه السلام که خود برای وحدت و اتحاد جامعه اسلامی فداکاریها و چشم پوشیها کرد، از خلافت و حق خود گذشت، اهانت های به همسرش را نادیده گرفت و سکوت تلخ چند ساله را تحمل کرد، درباره حضرت مهدی علیه السلام می فرماید: «وَ يَصْدَعُ شَعْباً وَ يَشْعَبُ صَدْعاً؛ جمعیت گمراه و ستمگر را پراکنده و حق جویان پراکنده را جمع آوری [و وحدت واقعی را بین آنها ایجاد] می کند.»

نه تنها وحدت در جامعه اسلامی به وجود می آید، بلکه وحدت جهانی و اتحاد بین ادیان ایجاد می شود و همه بر محور وجود با برکت مهدی علیه السلام گرد هم می آیند و حضرت عیسی علیه السلام به عنوان

نماینده ادیان با او بیعت می کند و بیت المقدس به عنوان مرکز توجه و قبله ادیان الهی فتح می گردد و نماز وحدت واقعی در آنجا بر پا می شود .

علی علیه السلام می فرماید: «وَ يَدْخُلُ الْمَهْدِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَيْتَ الْمُقَدَّسِ وَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ إِمَامًا... فَيَقْدَمُ الْمَهْدِيُّ فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ وَ يُصَلِّي عِيسَى خَلْفَهُ وَ يُبَايِعُهُ؛ مهدی علیه السلام وارد بَیتِ الْمُقَدَّسِ می شود و به عنوان امام با مردم نماز می گزارد. ... مهدی علیه السلام جلو می رود و با مردم نماز می گزارد و نیز عیسی علیه السلام پشت سر او نماز می گزارد و با وی بیعت می کند.»

6. رشد روحی و قدرت جسمانی

با عنایت حضرت مهدی علیه السلام و به برکت وجود او، مردم به بالاترین نقطه رشد عقلی رسیده، از نظر روحی و قدرت جسمانی به اوج خود می رسند. حضرت علی علیه السلام در این زمینه می فرماید: «... وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رُءُوسِ الْعِبَادِ فَلَا يَبْقَى مُؤْمِنٌ إِلَّا صَارَ قَلْبُهُ أَشَدَّ مِنْ زُبْرِ الْحَدِيدِ وَ أَعْطَاهُ اللَّهُ قُوَّةَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا؛ [مهدی علیه السلام] دست بر سر بندگان [خداوند] می گذارد. پس هیچ مؤمنی باقی نمی ماند، جز آنکه قلبش محکم تر از پاره های آهن گردد و خداوند به او نیروی چهل مرد را عنایت فرماید.»

7. وفور نعمت

قطعا هر زمامداری به اسلام و قرآن عمل کند و عدالت را در جامعه فراگیر سازد و جلوی مفسدان را بگیرد و مردم را از نظر فکری و روحی رشد دهد، رحمت الهی نیز شامل حال او و جامعه می شود. به هر اندازه مسائل فوق مراعات شود، امدادهای غیبی و رحمت الهی نیز فراگیرتر خواهد شد. این امر در زمان عدالت گستر جهان به اوج خود می رسد و زمین تمام نعمتهای خویش را در اختیار او قرار می

دهد. علی علیه السلام در نهج البلاغه می فرماید: «وَتُخْرَجُ لَهُ الْأَرْضُ أَفَالِيدَ كَبِدِهَا وَ تُلْقَى إِلَيْهِ سِلْمًا مَقَالِيدَهَا فَيُرِيكُمْ كَيْفَ عَذْلُ السَّيْرَةِ؛ زمین جگر گوشه [و گنجها و میوه های] خود را برای او بیرون می ریزد و کلیدهای (معادن) خود را به او می سپارد. پس او (مهدی علیه السلام) شیوه عدالت را به شما نشان می دهد.»

و در جای دیگر فرمود: «فَكَانَكُمْ قَدْ تَكَامَلَتْ مِنَ اللَّهِ فِيكُمْ الصَّنَائِعُ؛ گویا می بینم [در پرتو خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و مهدی موعود علیه السلام] نعمتهای خدا بر شما تمام شده است.»

و در چنین اوضاعی دست با سخاوت مهدی علیه السلام انفاقی گسترده خواهد داشت. علی علیه السلام در این باره می فرماید: «أَوْسَعُكُمْ كَهْفًا وَ أَكْثَرُكُمْ عِلْمًا وَ أَوْصَلُكُمْ رَحْمًا... شَوْقًا إِلَى رُوءَيْتِهِ؛ پناه دهی او از همه شما گسترده تر و دانش و علمش از همه شما بیشتر و رسیدگی به خویشانش از همه شما فزون تر است... چقدر مشتاق دیدن اویم!»

و مشکلات و معضلات اقتصادی مردم حل می شود. امیر بیان علیه السلام در توصیف زمان حکومت مهدی علیه السلام می فرماید: «فَلَا يَتْرُكُ عَبْدًا مُسْلِمًا إِلَّا اشْتَرَاهُ وَ أَعْتَقَهُ وَ لَا غَارِمًا إِلَّا قَضَى دَيْنَهُ وَ لَا مَظْلَمَةً إِلَّا حَدَّ مِنَ النَّاسِ إِلَّا رَدَّهَا وَ لَا يُقْتَلُ قَتِيلٌ إِلَّا قَضَى عَنْهُ دَيْنَهُ وَ الْحَقَّ عِيَالُهُ فِي الْعَطَاءِ؛ هیچ برده مسلمان باقی نمی گذارد، مگر آنکه او را می خرد و آزاد می سازد و هیچ بدهکاری نیست، مگر آنکه وام پناه دهی او از همه شما گسترده تر و دانش و علمش از همه شما بیشتر و رسیدگی به خویشانش از همه شما فزون تر است... چقدر مشتاق دیدن اویم!

او را می پردازد و ستمی بر کسی نمی رود، مگر آنکه داد او را می ستاند و کسی کشته نمی شود، مگر اینکه قرض او را اداء می کند و خانواده اش را تحت پوشش کمکهای خویش قرار می دهد.»

آن چنان حضرت انفاق و اعطاء وسیع دارد که فقری برای دریافت زکات یافت نمی شود.

8. بر آورده شدن آرزوه

سالهاست که بشر در آرزوی تحقق عدالت جهانی، امنیّت فراگیر، آزادی واقعی و... به سر می برد و هنوز که هنوز است آرزوهای بشر به صورت کامل و تمام لباس عمل نپوشیده است. تنها دورانی که اصلی ترین و اصولی ترین آرزوهای بشر تحقق عینی خواهد یافت، دوران ظهور مهدی موعود علیه السلام است؛ چنان که مولا علی علیه السلام فرمود: «وَأَرَاكُمْ مَا كُنْتُمْ تَأْمَلُونَ؛ و آنچه را آرزو داشتید به شما نشان می دهد [و در آن زمان به آرزوهای خود خواهید رسید].»

ای دل مخور اندوه و غم سرها به سامان می رسد	با یک جهان شور و شغف آن جان جانان می رسد
ویرانگر کاخ ستّم با جیش ایمان می رسد	احیاگر دین خدا حامی قرآن می رسد
چشم انتظاران را بگو یوسف ز کنعان می رسد	ای دل شب هجران ما آخر به پایان می رسد

مجله مبلغان شماره 83